

PREPISIVAČI RUKOPISA IZ JAJCA¹

Prepisivanje knjiga u Bosni i Hercegovini bilo je poznato prije njenog pada pod osmansku vlast, odnosno susreta sa arapsko-islamskom kulturom. Centri prepisivačke aktivnosti u to vrijeme bili su samostani i manastiri gdje su se prepisivale, uglavnom, crkvene knjige, nešto apokrifa i veoma malo svjetovnih knjiga.² Dolaskom islama u naše krajeve prepisivanje rukopisa na arapskom, turskom i perzijskom jeziku iza sebe je imalo već osam stotina godina dugu tradiciju. Islamska kultura, a s njom i knjiga, kod stanovništva ovih prostora dobila je gorljivog pobornika i brižljivog njegovatelja. U prvim godinama se prepisuju knjige za potrebe novoosnovanih medresa, tekija i biblioteka a vakifi često u vakufnamama predviđaju sredstva za nabavku knjiga „da se njima koristi ko ih bude čitao i da iz njih prepisuju oni koji se bave naukom“.³ Umnožavanje knjige putem prepisivanja je vrlo rano dobilo i organiziranu formu. Pored medresa koje su često bile i prepisivačke škole, u Foči je osnovan i poseban skriptorij za prepisivanje knjiga.⁴ Prepisivanjem su se bavili skoro svi slojevi društva, muderrisi, učenici, zanatlije, vojnici, imami, trgovci, i drugi. Za ovu priliku pažnju smo usmjerili na prepisivače arabičkih rukopisa koji su po različitim osnovama (rođenjem, službom itd.) povezani sa Jajcem, gradom u srednjoj Bosni.

Prikaz smo dali hronološkim redom u okviru jedne od nabrojanih kategorija, navodeći osnovne podatke o naslovu prepisanog djela, autoru, temi, mjestu i vremenu prepisa, te izvorima na osnovu kojih smo došli do prezentiranih podataka. U podnožnim napomenama smo naveli originalne

- 1 Rad obuhvata kodekse prepisane u Jajcu i od strane Jajčana u nekom drugom mjestu.
- 2 Kasim Dobrača, „Skriptorij u Foči u XVI stoljeću“, *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, Sarajevo, I (1972) str. 67. Skriptorij – pisarnica. Pored uobičajene prakse da jedan prepisivač prepíše kompletno djelo ovdje je riječ o organizovanom i naročito uređenom prepisivačkom radu gdje je grupa prepisivača prepisivala svak po jedan dio određenog djela. Nakon savrnjavanja prepisa sa originalom od strane korektora djelo bi se sastavljalo u jednu cjelinu.
- 3 Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice, Sarajevo, 1932., str. XXVIII.
- 4 Kasim Dobrača, „Skriptorij“, op. cit. str. 74.

bilješke o prepisu i neke druge podatke koje smo smatrali interesantnim za čitaoca.

a/ Prepisivači koji su rukopise prepisivali u Jajcu

I Bilal, sin Halilov

Bilal, sin Halilov, živio je u prvoj polovini XVII stoljeća. Prepisao je lijepim i čitkim rukopisom dvije zbirke, odnosno ukupno 5 djela, na oko 250 listova. Prepisivao je djela iz islamskog obredoslovnog i nasljednog prava, na arapskom jeziku. Sudeći po obilnim bilješkama koje je pisao po marginama djela, bio je veoma obrazovan.

- *Risāla mašāyih al-ilāhī* /رسالة مشايخ الالهي/. Opširna rasprava iz akaida, na arapskom jeziku. U djelu se obrađuju teme o vjerovanju, činjenju dobrih djela, vrijednosti nauke, Božijim poslanicima, dobrim ljudima (evlijama), sufizmu i sl. U dostupnim izvorima nismo pronašli ovo djelo, tako da nismo mogli identifikovati ni njegovog autora.

Djelo je prepisano u kasabi Jajce, *nashi* pismom, sitnim, čitkim rukopisom, na 27 listova. Prepisivač je na kraju djela (l. 27a) naveo svoje ime i mjesto prepisa.⁵ Godinu je naveo u sljedećem djelu koje se nalazi u istom kodekstu.

- *Waṣīyya al-Hawāfī* /وصية الخوافي/. Savjeti i upute za one koji se žele opredijeliti za misticizam. Djelo je na arapskom jeziku napisao Abū Bakr b. Muḥammad b. ‘Alī al-Ḥārasānī, al-Ḥawāfī, umro 838/1435. godine. Prepisano u kasabi Jajce 1033/1623. godine.⁶ Na marginama prepisa ovoga

5 Prepisao ovaj časn primjerak Bilal b. Halil, Allah mu oprostio, njemu i njegovim roditeljima(...) u petak ujutro, u prvoj dekadi mjeseca džumadel-ahira u kasabi Jajce ... (كتب النسخة الشريفة بلال بن خليل غفر الله له ولوالديه ... قد وقع الفراغ من هذه الرسالة في أوائل جمادى الآخر في يوم الجمعة في وقت الضحى في قصبه بإيجه)...

6 Prepisao, vapijući za milošću Allaha, Bilal, sin Halilov, Allah mu oprostio i grijehe prikrilo na Dan suđenja (...) sredinom džumade-l-ahira 1030. godine: (كتبه الفقير الى رحمة الله تعالى أضعف العباد بلال بن خليل غفر الله له وستر عيوبه يوم القيامة....التحرير في أواسط جمادى الآخر سنة ثلاث وثلثين وألف).

Prepisivač je na kraju ovoga djela (l. 58b) zabilježio sljedeću izreku:

الصمت عن الباطل صوم والباس عن المخلوق صلوة وحفظ الجوارح عبادة وترك الهوى جهاد والكف عن الشر صدقة.
„Ne govoriti o neistinitim stvarima je post, ne oslanjati se na ljude je molitva, čuvanje ruku i nogu od grijeha je ibadet, nepovođenje za strastima džihad, a raskidanje sa svakom vrstom zla je sadaka.“

djela ima dosta komentara teksta. Nije jasno da li je prepisivač autor ovih komentara ili je i njih prepisivao iz nekog drugog primjerka.

- *Al-Fiqh al-akbar* /الفقه الأكبر/. Kraće djelo o islamskom vjerovanju. Na arapskom jeziku napisao Nu'mān b. Tābit Abū Ḥanīfa, umro, 150/776. godine. S obzirom na to da je djelo nepotpuno na kraju, nedostaje i bilješka o njegovom prepisu. Na osnovu rukopisa jasno je da prepis pripada ovome prepisivaču.⁷

Kodeks uvakufio Salih Hromo-zade (Hromić), a bio je u vlasništvu Saliha b. Isma'ila b. Muhammada i na posudbi kod 'Abdullaha Kaukči-zadea (pečati i bilješke o vakifu i vlasnicima nalaze se na prvom zaštitnom listu).⁸

- *Šarḥ al-Farā'id as-Sirāḡiyya al-musammā bi al-Farā'id aš-Šarīfiyya* /شرح الفرائض السراجية المسمي بالفرائض الشريفية/. Komentar djelu *al-Farā'id as-Sirāḡiyya*. Ovaj komentar iz nasljednog prava napisao je 'Alī b. Muḥammad al-Ġurgānī, umro 816/1413. godine.

Vlasnici ovog djela bili su Ragib, sin Ismailov, Kapetanović i Salih Zubčević (l. 90b).

- *Al-Muqaddima al-ġaznawiyya* /المقدمة الغزنوية/. Djelo o obredoslovlju i hanefijskom fikhu. Na arapskom jeziku napisao Ahmad b. Muḥammad b. Maḥmūd b. Sa'īd al-Ġaznawī, umro 593/1197. godine. Ime prepisivača (Bilal b. Halil) navedeno je u kolofonu na kraju ovoga djela bez godine i mjesta prepisa.⁹ S obzirom na to da nema godine prepisa, ne možemo sa sigurnošću tvrditi da se radi o istom prepisivaču. Na osnovu rukopisa, puno

7 Na početku trećeg djela prepisivač je citirao i jedan poučan hadis koji u prevodu glasi: „Doći će vrijeme kada će ljudi bježati od svoje uleme i siromaha kao što stoka bježi od vukova. Zbog toga će ih Allah iskušati sa tri vrste nedaća: dignut će bereket iz nafake, dat će da nad njima zavlada nepravedan vladar i umrijet će bez imana... Neuzu billah! Znajte da je to zadnje vrijeme. Ljudi toga vremena će žuditi za besposlicama i besposličarima, bit će lijepe vanjštine, a dušom opaci i zli kao vuci, malo će ih biti iskrenih a puno licemjera, smrt im je određena, a nada u dug život je samozavaravanje njihovo, koristit će se Allahovim blagodatima, a drugima robovati. To što budu činili je nemar i zavaravanje a kraj im je prokletstvo, jad, bol i čemer.“

8 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R - 1573 a kataloški je obraden u III sv. Kataloga (v. Fajić Zejnil, *Katalog GHB*, III, 2285).

9 Prepisao Bilal, sin Halilov, Allah mu oprostio, njemu i njegovim roditeljima... (كتبه الفقير الحقير بلال بن خليل غفر الله له ولوالديه)

hadisa i izreka koje bilježi na marginama oba djela, pretpostavljamo da je riječ o istom prepisivaču.¹⁰

Od sljedeća dva prepisivača sačuvano nam je po jedno prepisano djelo, i to:

II Osman, sin Nesuhov

- *Šarḥ al-Farā'id* / شرح الفرائض /. Komentar djela iz nasljednog prava, na arapskom jeziku, od nepoznatog autora.¹¹ Djelo je prepisivač prepisao u kasabi Jajce u subotu mjeseca ramazana 1037/1627. godine.

III Mahmud, sin Muradov

Mahmud, sin Muradov, rodom je iz Kozarca. Nije nam poznato koju je službu obavljao u Jajcu, ali odrednica „pisar“ nas navodi na zaključak da je ili radio kao pisar u sudu ili pak profesionalno se bavio prepisivanjem rukopisa, što nije bila rijetka praksa U Jajcu je prepisao djelo

- *Šarḥ al-Muqaddima fi aṣ-ṣalā* / شرح المقدمة في الصلوة /. Komentar poznatog djela iz islamskog prava. Osnovno djelo na arapskom jeziku napisao je Naṣr b. Muḥammad b. Aḥmad b. Ibrāhīm as-Samarqandī, Abū al-Layt, umro 383/993. godine, dok autor ovoga komentara nije poznat. Prepisivač je djelo prepisao u Jajcu 1042/1632. g.¹²

IV Anonimus

Iz skromnosti ili nekih drugih razloga, prepisivači rukopisa nisu uvijek navodili svoja imena kao ni podatke o vremenu i mjestu prepisa rukopisa. Tako, za zbirku od četiri djela koja se čuvala u Orijentalnom inositutu u Sarajevu znamo samo da je prepisana u Jajcu 1067/1656. godine. S obzirom na to da djelo nije katalogizirano nemamo podataka ni o samom rukopisu (broju listova, vrsti pisma, papira i sl.)

10 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R - 6515 a kataloški je obrađen u X sv. Kataloga (v. Osman Lavić, *Katalog GHB*, X, 6220).

11 Djelo se čuva u Prvincijatu hercegovačkih franjevaca u Mostaru pod brojem 221. (prema: Muhamed Ždralović, *Prepisivači djela u arabičkim rukopisima* II, Sarajevo, 1988., br. 239, str. 50.

12 Djelo se čuva u Arhivu Srednje Bosne u Travniku, br. 60 (prema: Ždralović, *Prepisivači*, op. cit. II, br. 266, str. 54.)

- *Qawā'id al-i'rāb* /قواعد الاعراب/. Djelo iz gramatike arapskog jezika. Napisao Ğamāluddīn 'Abdullāh b. Yūsuf b. Aḥmad Ibn Ḥiṣām, umro 761/1360. godine.

- *Awrāq li i'rāb dibāġa al-Miṣbāh* /أوراق لاعراب ديباجة المصباح/. Komentar uvoda djela *al-Miṣbāh*, na arapskom jeziku od nepoznatog autora.

- *Al-Miṣbāh fi an-naḥw* /المصباح في النحو/. Sintaksa arapskog jezika. Napisao Nāṣir b. 'Abdusayyid al-Muṭarrizī, umro 610/1213. godine.

- *Al-'Awāmil fi an-naḥw* /العوامل في النحو/. Sintaksa arapskog jezika. Napisao 'Alī b. Muḥammad al-Ġurġānī, umro 816/1413. godine.¹³

V Ismail, Jajčanin, sin šejha hadži Mustafe, sina šejha Sinana, sina Ibrahima

Pravne decizije /*fatāwā*/zajedno sa nekim od carskih zakona /*qānūnlar*/ bili su nezaobilazni priručnici svakoga muftije i kadije, te su, zbog toga puno prepisivani. Jednu takvu zbirku fetvi prepisao je Isma'īl b. šayḥ al-ḥāġġ Muṣṭafā b. aš-šayḥ Sinān b. Ibrāhīm iz Jajca. Svoju odrednicu Yayčawī kao i lični pečat stavio je na kodeks čije je prepisivanje završio krajem džumade l-ahira 1080/1669. godine.¹⁴ Djela je prepisao na 178 listova, sitnim, veoma lijepim nashi pismom, precizno složivši svaku stranicu i redak. Na kraju prvoga djela (l. 173a) svoje ime je ukomponovao u dovu sljedećeg sadržaja: „Gospodaru, oprosti prepisivaču ove knjige Ismailu, sinu šejha Mustafe, sina Sinana, sina Ibrahima Jajčanina, te svakome ko ti se za njih dovom obrati i svim muslimanima i muslimankama.“¹⁵ Svoj rukopis ovjerio je ličnim pečatom u kome se može pročitati tekst „Tvoj (Bože) rob, Ismail“ /عبدك اسماعيل/. Svaku prepisanu stranicu opskrbio je sa originalom folijacijom i kustodama, a na početku b/stranice većine listova ispisao je po neku poučnu poslovicu.

13 Rukopis se čuvao u Orijentalnom insitutu sve do 1992. godine pod brojem OIS 1842, (prema: Ždralović, *Prepisivači*, op. cit. II, 393-396, str. 73), da bi bio uništen ratne 1992. godine zajedno sa cjelokupnim fondom ovoga instituta.

14 لسنة ثمانين والف من هجرة من له العز والشرف تم الكتاب في أواخر جماد الأولى

15 اللهم اغفر لكاتب هذا الكتاب اسماعيل بن شيخ الحاج مصطفى بن الشيخ سنان بن ابراهيم اليايجوي ولمن دعا لهم ولجميع المسلمين والمسلمات

- *Ġāmi' al-fatāwā* / جامع الفتاوى /. Zbirka fetvi sabrana iz nekoliko djela, u obliku priručnika. Napisao na arapskom jeziku Krk Emre al-Humaydī al-Hanafī, umro oko 880/1475. godine.

- *Arāḍī ya muṭa'alliq ma'mūl bihā ḡadīd qānūn sulṭanīdir* / اراضي يه / متعلق معمول بها جديد قانون سلطانيدر
na turskom jeziku.

Rukopis je bio u vlasništvu Saliha b. Ismaila Hromo-zadea /bilješka i pečat na zaštitnom listu 1a i l. 2a/¹⁶

VI Omer, sin Mehmedov

Omer, sin, Mehmedov, prepisao je jednu zbirku legendi, Maḡmū'a Dāstān / مجموعه داستان /u stihovima, na turskom jeziku - U zbirci se nalaze sljedeći stihovi:

داستان ابراهيم - poema o smrti Ibrahima, sina Muhammedovog, a.s.,

کورجين - poema o golubu koji je ispred sokola pobjegao na koljeno vjerovjesnika Muhameda, a.s., od nepoznatog autora,

داستان كيك - poema o gazeli koja je vjerovjesniku Muhammedu, a.s., potvrdila poslanstvo pred grupom ljudi koji su tražili dokaze o njegovom poslanstvu,

داستان سلطان جمجه - poema o vladaru Džimdžime, koga je poslanik Isa, a.s., oživio, a on se odrekao neznaboštva.

Prepisivač je završio prepis ove zbirke, na 14 listova, u tvrđavi Jajce, u džematu Ramadan-bega, u utorak, ujutro, mjeseca džumade-l-ahira 1140/1728. godine.¹⁷

VII Mustafa Ašik, sin Muhamedov, Seksen Kilič-zade

Ime Mustafe, sina Muhamedovog, kao prepisivača pojavljuje se u nekoliko rukopisa. U zbirci od tri djela koja je prepisana dvadeset godina prije

16 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R - 1521 a kataloški je obrađen u II sv. Kataloga (v. Kasim Dobrača, *Katalog GHB*, II, 1691.).

17 كنهه الحقيق عمر بن محمد بقلعهء يايجه عن جماعت رمضان بك سنه بيك بوز قرق سنه سنده عن شهر جمازى الاخر في يوم
صللي في وقت الضحى

Rukopis se čuvao u Orijentalnom institutu u Sarajevu pod br. 283, a kataloški je obrađen u katalogu Orijentalnog instituta (v. Salih Trako-Lejla Gazić, *Katalog rukopisa Orijentalnog instituta – lijepa književnost*, Sarajevo, 1997., br.559; Ždralović, *Prepisivači* II, op. cit. br. 758, str. 127).

ostalnih ime prepisivača je navedeno samo kao Mustafa, sin Muhammedov, dok se kasnije pojavljuje i nadimak Ašik. Nismo posve sigurni da je riječ o istoj osobi. Činjenica da su sva djela prepisana u Jajcu daje nam za pravo da pretpostavimo da se radi o jednom prepisivaču, koji je kasnije dobio nadimak Ašik, kako se potpisuje u djelima koja je kasnije prepisivao. Mustafa Ašik, sin Muhammedov, rođen je u Jajcu 1213/1798. godine. Bio je nastanjen u mahali Mir Ibrahim, kako to navodi na kraju jednog rukopisa. Inače, u jednom rukopisu za sebe kaže da pripada kadirijском tarikatu, dok ga na drugom mjestu neko od njegovih učenika oslovljava titulom *بابا/baba-šejh/i dede* /također *šejh/kadirijskog reda*, kako to vidimo iz bilješke na l. 48b-50b o stanju vakufa Ibrahim-pašine džamije u Jajcu.¹⁸

Umro je u Jajcu, 1267/1850. godine u 52. godini života, a ukopan je u desnoj sofi trijema Ibrahim-pašine džamije u Jajcu. Uz njegov nalazi se i mezar žene mu Almase, bez godine smrti. Na nišanu mu je isklesan natpis sa godinom smrti.¹⁹

Prepisivanjem rukopisa bavio se 20 godina (1822-1842.) i za to vrijeme prepisao osam djela na preko 1200 listova.

- ‘*Ağā’ib al-mahlūqāt* /عجائب المخلوقات/. Djelo iz kosmografije. Napisao na turskom jeziku Aḥmad Biğān Yazıgioglu, umro 859/1455. godine,

- *Ğawābir nāme* /جواهر نامه/, „Knjiga o draguljima“. Na turskom jeziku napisao Muḥammad at-Tūsī, živio u 17. vijeku,

18 Na l. 48b-50a nalaze se popis uvakufljenja za Ibrahimovu džamiju iz 1260/1844. godine. U ovoj bilješci se navode prihodi i rashodi ovoga vakufa za 1260/1844. godinu. Mustafa-dede (Ašik) je za vakuf džamije Ibrahim-paše uvakučio 370 groša 1260/1844. godine. Stanje vakufa za vrijeme kadije Yahya-Tevfik-efendije promet od ovoga vakufa imala su slijedeća lica:

Hadži Osman Tuzlić iz džemata Sinan-beg, Mustafa Šipovac, Mustafa Hrusto, Muhammed Muezin, Osman-beg Muhić, Jašar Zulić, Omerica, Muhamed Hadžić, Derviš Zulić, Hasan Zulić, iz vakufa Ummi Kulsum, kći Abdullaha spmenute džamije za svijeće: Jašar Zulić, Muhamed Joldić, Kara Ahmed, hadži Ibrahim. U ovoj godini iznos vakufa se popeo na 1480 groša.

19 Prevod natpisa glasi: „On (Bog) je vječno živ. Umrli i upokojeni Seksen Kiličzade šejh Ašik Mustafa, sin Mehmeda, pripadnik tarikata Abdulkadira Gejlanije. Za njegovu dušu (prouči) Fatihu. 1. safera 1267.“ (6. XII 1850., prema: Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika Bosne i Hercegovine*, knj. II, Sarajevo, 1977., str. 275).

- *Aḥwāl ǧazawāt-i diyār Bosna* / احوال غزوات ديار بوسنه / Odbrana Bosne.²⁰
Na turskom jeziku napisao Omer Novljanin, umro 1154/1742. godine,²¹

Prepisivač je završio prepis ova tri djela 17. zu-l-kadeta 1237./5. augusta 1822. godine u Jajcu.

- *Sīrā an-Nabawiyya* / سيرة النبوية / Životopis vjerovjesnika Muhammeda, a.s., na turskom jeziku od pjesnika Nurija. Prepisano u Jajcu 9. redžepa 1248/1. decembra 1832. godine na 417 listova.²²

- *Tafsīr al-Qur'ān* / تفسير القرآن / Komentar Kur'ana. Na arapskom jeziku napisao Ibrāhīm b. Muḥammad al-Ḥuluṣī. Prepisano u Jajcu 1248/1832. g.²³

- *Muqaddima fī aṣ-ṣalā* / مقدمة في الصلاة / Popularno djelo o namazu, na arapskom jeziku. Napisao Naṣr b. Muḥammad b. Aḥmad b. Ibrāhīm as-Samarqandī, Abū al-Layṭ, umro 383/993. godine. Interlinearno je, sitnijim pismom, dopisan prevod teksta na turski jezik. Ni ovdje ne možemo utvrditi da li je autor prevoda prepisivač, što je dosta vjerovatno, ili pak neko drugi.

Djelo je prepisano 13. muharema 1206/17. marta 1840. godine.²⁴

Na kraju djela prepisivač je zabilježio izreku: „Rukopis će u knjizi ostati a prepisivač u zemlji istruhnuti.“²⁵

Na l. 50b pečat i bilješka Muharem ef. Omerdića pisana hemijskom olovkom: „Ovaj sam kitab dobio na hediju od Mujaga-ef. Bureka iz Jajca.“

- *Bustān al-ʿarīfīn* / بستان العارفين / Djelo moralno-etičkog sadržaja. Na arapskom napisao Naṣr b. Muḥammad b. Aḥmad b. Ibrāhīm as-Samarqandī, Abū al-Layṭ, umro 383/993. godine.

20 Djelo su preveli na bosanski jezik Hadžinesimović Ahmed i Nametak Fehim, a objavljeno je u Zenici 1994. godine.

21 Zbirka ova tri djela čuva se o Orijentalnoj zbirci Hrvatske akademije nauka u Zagrebu br. 389 (prema: Ždralović, *Prepisivači* II, op. cit. br. 1730-1732, str. 265.)

22 Rukopis se čuvao u Orijentalnom institutu pod brojem 4368, a kataloški je obrađen u katalogu Orijentalnog instituta (v. Salih Trako-Lejla Gazić, *Katalog*, op. cit. br. 98. Ovaj prepisivač je uvršten i kod: Ždralović, *Prepisivači* II, op. cit. br. 1787, str. 272).

23 Rukopis se čuvao u džamiji Ferhadiji u Banjoj Luci (prema: Ždralović II, op. cit. br. 1788, str. 272).

24 (كتبه الفقير الحقير مصطفى عاشق بن محمد ياجوي عفى الله عنهما سنة ٢٥٦هـ)
Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R - 7132, a kataloški je obrađen u IX sv. Kataloga (v. Popara Haso, *Katalog* GHB IX, 5306).

25 الخط يبقى في الكتاب وصاحب الخط رميم في التراب

Prepisano 21. rebiu-l-ahira 1256/23. maja 1840. godine.²⁶

Rukopis je poklon Muharem-ef. Omerdića iz Sarajeva a njemu ga je kao hediju poklonio Mujaga-ef. Burek iz Jajca.

- *Anfas al-Ġawābir* / انفس الجواهر /. Prevod na turski jezik Ebu Lejsvog komentara Kur'ana. Preveo Šihābuddīn Aḥmad b. Muḥammad b. 'Arabšāh, umro 854/1450. godine.

Ovdje se prepisivač potpisuje kao pripadnik kadirijskog reda, a djelo je prepisao 1258/1842. u četrdeset petoj godini života na 470 listova.²⁷

Poklon Mehmeda Zahirovića, bivšeg muftije iz Banje Luke.²⁸

Slijede tri prepisivača iz druge polovine XIX stoljeća, koji su prepisali samo po jedno djelo

VIII Osman, sin Osmanov

Osman, sin Osmanov, bio je porijeklom iz Karaule, kod Travnika. Na službi je bio, vjerovatno imamskoj, u džematu Dnoluka kod Jajca, gdje je i prepisao

- *Tafsīr* / تفسير /. Komentar poglavlja „Ja-sin“ i nekoliko drugih poglavlja iz Kur'ana.

Prepisano u mektebu džemata Dnoluka, mahala Kruščica, 28. ramazana 1262/27. marta 1846. godine.²⁹

IX Jusuf, sin Ahmedov

- *Al-Kāfiya fi an-Naḥw* / الكافية في النحو /. Djelo iz sintakse arapskog jezika. Na arapskom jeziku napisao Burhānuddīn az-Zarnūġi. Jusuf, sin Ahmedov,

26 تَمَّتْ مَمَامَ عَلَى يَدِ (ال)عَبْدِ الْفَقِيرِ أضعف العباد وأعجزهم مصطفى عاشق بن محمد اليابجوى (...). وكان وقت بين الصلوتين في نهار الاثنين قبل العصر في شهر ربيع الاخر احدى وعشرين من شهور سنة ست وخمسين ومائتين وألف من الهجرة

Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-7151, a kataloški je obraden u XIV sv. Kataloga (v. Osman Lavić, Katalog GHB XIV, 8084).

27 وقد وقع الفراغ من هذه التفسير الشريف بعناية الملك القوي الوكيل الوالي عن يد (ال)عبد الحقير والضعيف خادم الفقراء مصطفى عاشق المنغوي مولدا بقلعهه يايجه وساكننا بجماعت مير ابراهيم عن ولايت البوسنوى ... وكان اتمامه في شهرجمادى الاخرى ثلث وعشرين سنة 1258

28 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-8448, a kataloški je obraden u XI sv. Kataloga (v. Zejnil Fajić, Katalog GHB, XI, br. 6678).

29 Rukopis se čuvao u Orijentalnom institutu pod brojem 2848, a podaci su navedeni prema: Ždralović, *Prepisivači* II, 1994.

bio je nastanjen u mahali Ramadan-bega, a u medresi³⁰ je, vjerovatno, bio ili kao muderris ili pak učenik gdje je i prepisao ovo djelo 1267/1850. godine.³¹

X Mesud

- Djelo iz šerijatskog prava, na arapskom jeziku. Prepisano u Jajcu, bez navođenja godine prepisa, iz primjerka kadije Muhameda Husejnija b. Rizauddina Novali-zadea.³²

b/ Prepisivači rukopisa rodom iz Jajca

XI Osman, Jajčanin, sin Mustafin, unuk Muhamedov

- *Šarḥ Talḥiṣ al-miftāḥ fi al-ma'ānī wā al-bayān* (Ḥāšiya al-Muṭawwal) /حاشية المطول/شرح تلخيص المفتاح في المعاني والبيان. Komentar djelu o arapskoj stilistici od nepoznatog autora.

Prepisivač je rukopis prepisao u medresi Mehmed-age u Istanbulu, u 1022/1613. godini.³³ Nije jasno kako se našao u ovoj medresi, ali bilo da je djelo prepisao kao učenik ili muderis spomenute medrese upućuje na zaključak da se školovao u ovome gradu.

XII Derviš, sin Abdurahmanov, Jajčanin

Derviš, sin Abdurahmanov, prepisao je dva komentara čuvene *Kaside-i Burde*. Oba komentara su na turskom jeziku. Ovu zbirku je prepisao kao učenik /softa/u Travniku 1625., odnosno 1626. godine. Historijska litera-

30 Iz ove bilješke nije jasno o kojoj se od tri jajačke medrese radi. Najvjerovatnije je to medresa Jajčali Abdurahim-age koja je bila aktivna u vrijeme prepisa ovoga rukopisa. (v. Ismet Kasumović, *Školstvo i obrazovanje u Bosanskom ejaletu za vrijeme osmanske uprave*, Mostar, 1999., str. 238.

31 Rukopis se čuvao u Orijentalnom institutu pod brojem 1102, a podaci su navedeni prema: Ždralović, *Prepisivači* II, 2031.

32 Nije naveden naslov djela. Rukopis se čuva u Arhivu srednje Bosne u Travniku br. 67, a podaci su navedeni prema: Ždralović, *Prepisivači*, II, 2274.

33 Rukopis se čuvao u Orijentalnom institutu pod brojem 4451,1, a podaci su navedeni prema: Ždralović, *Prepisivači* II, 154.

tura do sada nije registrirala postojanje medrese u Travniku u ovo vrijeme. Ovo bi mogao biti indikator postojanja medrese u Travniku u prvoj polovini 17. stoljeća, o kojoj, doduše, osim pretpostavki, nemamo drugih podataka. Zbirka je prepisana veoma lijepim, sitnim *nashi* pismom sa svim elementima koji jedan rukopis čine lijepim i kompletnim.

- *Šarḥ Qaṣīda al-Burda* / شرح قصيدة البردة/. Komentar kaside u pohvalu poslanika Muhammada, a. s. Na turskom jeziku napisao Muḥammad b. Halil al-Qabāqibī, umro 849/1445. godine.³⁴

Djelo je prepisano u srijedu između podne i ikindije 11. ševvala 1034/16. jula 1625. godine.³⁵

- *Šarḥ Qaṣīda al-Burda* / شرح قصيدة البردة/. Drugi primjerak komentara ove kaside, na turskom jeziku, od, nama nepoznatog autora.

Prepisano u Travniku mjeseca zu-l-hidžeta 1035 /augusta 1626. godine.³⁶

Rukopis je bio u vlasništvu Ahmeda, sina Fadlullahovog, 13. ša'bana 1135/18. maja 1723. godine i Mustafe, sina Salihovog.³⁷ Kasnije je bio u sastavu Kantamirine i Šehdijine biblioteke, odakle je prenesen u Gazi Husrev-begovu biblioteku.³⁸

XIII Hadži Jusuf, Jajčanin, sin Ša'banov, Ješil-zade

Jusuf b. Ša'ban je živio u drugoj polovini 17. stoljeća. Prepisao je dva rukopisa, odnosno tri djela. Sva djela su iz islamskog prava. Na kraju prvog djela potpisuje se samo kao Yusuf b. Ša'ban. Prema prepisima rukopisa 1688.

34 U Katalogu GHB IV, 2797,1 greškom je ovaj komentar pripisan drugom autoru sa istim imenom Muhammad b. Halil al-Makki. Ovaj autor je, također, napisao komentar Qaside-i Burda, ali on je umro 1212/1798. godine, znači 173 godine poslije prepisa našega primjerka (Fehim Nametak, *Katalog* GHB IV, 2797,1; Kaḥḥāla IX, 288-289.)

35 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-830, a kataloški je obrađen u IV sv. Kataloga (v. Fehim Nametak, *Katalog* GHB IV, 2797,1).

قد وقع الفراغ من تحرير هذه الكتاب بعون الله المنان من يد اضعف العباد المحتاج الى الله الغني المنان درويش بن عبد الرحمن ... في تاريخ شؤال المكرّم في يوم جهارشنبه

36 1035 سنة الحجّة ذ(ي) تراونيك تاريخ في قصبهء تراونيك تاريخ ذ(ي) الحجّة سنة 1035 (R-830, l. 114b)

37 Bilješke i pečat prvog vlasnika nalaze se na rukopisu R-830, l. 115b.

38 Oznaka Kantamirine biblioteke u obliku zvijezde i veći pečat Šehdijine biblioteke nalaze se na l. 1a.

godine je bio učenik u novoj medresi Valide-Sultan u Istanbulu da bi napredujući u obrazovanju drugi rukopis prepisao za vrijeme mulazameta (stažiranje, pripravnički staž) kod kadiaskera Abdurahim-efendije u Üçşerefli medresi u Istanbulu. Prepisivač je, pretpostavljamo, u međuvremenu obavio hadž, stekao neku poziciju u samom Istanbulu, da bi se na sljedećim djeli-ma koja je prepisao petnaest godina kasnije potpisao kao al-hadž Yusuf b. Ša‘ban, Ješil-zade el-Jajčevi. Nemamo jasan dokaz da se radi o istom prepisivaču, no činjenica da su oba rukopisa prepisana u Istanbulu u relativno kratkom vremenu i da su kasnije završila u Bosni, odakle ih je sa sobom, vrlo vjerovatno, donio sam prepisivač, potvrđuje takvu pretpostavku.

- *Multaqā al-abḥur* /ملتقى الإبحر/. Djelo o hanefijskom fikhu. Na arapskom jeziku napisao Ibrāhīm al-Ḥalabī, umro 956/1549. godine.

Ovaj rukopis prepisao je Yūsuf b. Ša‘bān 18. safera 1100/1688. godine u medresi Valide-sultan u Uskudaru (l. 181a).³⁹

Rukopis je bio u kolekciji Osmana Asafa Sokolovića iz Sarajeva.⁴⁰

- *Wāqī‘āt al-muftīn* /واقعات المفتين/. Priručnik o raznim fikhskim pitanjima autora ‘Abdulqādira b. Yūsufa Ibn Naqība /Naqīb-zāde/umro 1107/1695. godine.

Prepisivač je djelo usporedio i redigovao prema originalu od početka do kraja.⁴¹ Prepisano u medresi Üçşerefli, u Istanbulu, 8. zu-l-kadeta 1125/26. novembra 1713. godine.⁴²

- *Šarḥ al-Farā‘id as-sirāğīyya* /شرح الفرائض السراجية/. Komentar kratkom djelu as-Sirādžiya iz nasljednog prava. Ovaj komentar napisao je as-Sayyid aš-Šarīf ‘Alī b. Muḥamad al-Ġurġānī, umro 816/1413. godine.

Djelo je prepisano u kući nekog Ali-efendije u nedjelju 17. sefera 1126/4. marta 1714. godine dok je prepisivač bio kao mulazim kod kadiaskera Abdurahim-efendije u Üçşerefli medresi u Istanbulu.⁴³

39 تَمَّ هذا النسخ الشريف بعون الله الملك اللطيف في يد (ال) عبد الضعيف الحقيير يوسف بن شعبان ... حَزَرَ في وقت الضحى في شهر صفر في اليوم الثامن عشر في مدرسة والده سلطان در اسكدار لسنة مائة وألف.

40 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-5263, a kataloški je obrađen u IX sv. Kataloga (v. Haso Popara, *Katalog* GHB IX, 5568.

41 تَمَّ هذا النسخ بالمقابل والتصحيح في أوّله واخره بلا شك ولا شبهة

42 كتبه الفقير الحاج يوسف بن شعبان الشهير ببشل زاده البايجوي في مدرسة اوج شريفلي على طريق ملازمت 8 ذى القعدة لسنة 1125.

43 قد وقع الفراغ من كتابة شرح الفرائض لسيد الشريف على يد أضعف العباد الحاج يوسف بن شعبان غفر لهما الشهير ببشل

Zbirka ima 263 lista, a tekst je ispisan sitnim neshi pismom sa puno komentara teksta koje je prepisivač dopisivao na marginama. Rukopis je uvakufio Abdulbaki Džino-zade 1284/1867. godine.⁴⁴

Na l. 263b neko je naknadno dopisao lijep stih o vrijednosti knjige koji glasi: „Moja djela (prepisi, knjige, rukopisi) su poput duše moje. Plašim se da ova knjiga ne zapadne ruku nezalice i neodgojena, tako Ti veličine Tvoje, u Tebe se uzdam, o Gospodaru! Neka se njenog vlasnika hajirli dovom prisjete njegovi prijatelji.“⁴⁵

XIV Salih, sin Alijin, el-Fera'ini

Ni o ovome prepisivaču nemamo biografskih podataka više od onoga što je on zapisao na prepisanim rukopisima. Znamo da je službovao kao imam u Gornjim Seocima /danas Divičani/kod Jajca. Nismo uspjeli odrediti značenje njegovog nadimka al-Fera'ini (الفرعاني) koje se jasno može pročitati na prepisanoj zbirci. Zbirku je prepisao u hanikahu Bistrik u Sarajevu što, opet, navodi na zaključak, da je bio sufija, pripadnik halvetijskog tarikata. Prepisao je jednu zbirku od tri djela na ukupno 48 listova, krupnijim *nashi* pismom.

- *Tuhfa-i 'uššāq* /تحفه عشاق/. Zbornik kratkih izraza i rečenica za razgovor, na arapskom jeziku, od anonimnog autora.

Prepisano mjeseca redžepa 1135/1723. godine.⁴⁶

- *Šurūṭ aš-šalā* /شروط الصلوة/. Kratka risala o uvjetima za valjanost namaza od, također, anonimnog autora. Djelo je interlinearno prevedeno na turski jezik.

- *Al-Aḥādīṭ ma'a tarğama at-turkiyya* /الأحاديث مع الترجمة التركية/. Kraća zbirka hadisa sa interlinearnim prevodom na turski jezik, od nepoznatog

زاده في شهر صفر في دار علي أفندي في وقت الظهر في يوم الأحد في ملازمت شهر استانبول علي باب قاضي عسكر عبد الرحيم أفندي لسنة ست وعشرون ومائة وألف

44 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-706, a kataloški je obrađen u II sv. Kataloga (v. Kasim Dobrača, *Katalog* GHB II, 1487).

45 عمرمك حاصلی روح کبی در اشبو کتاب قرقرم بن اولجک جاهل ونادانه دوشنه عزتک حق ایجون سندن اوماروم یا ربّ خیر ابله صاحبني یادایده یارانه دوشه

46 تمّت تمام بعون الله الملك المئان تحریرا في ماه رجب المرجب في مقام يسترق خانقاه سنة خمس وثلثين ومائة والف كتب الفقير الفرعاني صالح بن علي الامام عن سئوجه به بالا غفر لهما ولجميع المؤمنين امين تمّت تمام سنة 1135 (R-2426, l. 33b)

sabirača i prevodioca. Ovdje se prepisivač nije potpisao, ali sudeći po rukopisu, vjerovatno je i ovo djelo njegov prepis.⁴⁷

Rukopis je bio u vlasništvu Mustafe, sina Hašimovog, iz Visokog (l. 49a).

XV Sulejman Jajčanin

Sulejman Jajčanin prepisao je, na 101 listu, krupnijim taliq-pismom, jedan obimniji kodeks od četiri djela iz leksikografije, na arapskom jeziku. Imao je lijep i čitak rukopis. Samo u kolofonu završetka četvrtog djela, skoro stidljivo pribilježio je svoje ime i porijeklo.

- *Mirah al-arwah* /مراح الارواح/. Gramatičko djelo o paradigmatskim oblicima riječi u arapskom jeziku. Napisao Ahmed b. Ali b. Masud, umro oko 800/1397. godine.

- *Tašrif al-'Izzī* /تصريف العزى/. Djelo iz leksikografije arapskog jezika. Napisao Izuddin Abu Fadail b. Ibrahim b. Abdulwahhab b. Ali az-Zandžani, umro 655/1257. godine.

- *Al-Maqšūd fi at-Tašrif* /المقصود في التصريف/. Djelo iz morfologije arapskog jezika. Napisao Numan b. Sabit, Abu Hanifa, Imami azam, umro 150/767. godine.

- *Al-Bina'* /البناء/. Kraće gramatičko djelo iz arapskog jezika. Mogući autor Abdullah b. Dinguz.

- *Hadiyya aš-šibyān* /هدية الصبيان/. Morfološko djelo iz arapskog jezika za početnike. Autor je nepoznat.⁴⁸

Cijelu zbirku prepisao Sulaymān Yajčawī, 1212/1797. godine (l. 101a).⁴⁹

47 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-2426, a kataloški je obraden u VII sv. Kataloga (v. Popara Haso, *Katalog* GHB VII, 4727).

48 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-5366, a kataloški je obraden u VIII sv. Kataloga (v. Mustafa Jahić, *Katalog* GHB VIII, 4973).

49

كتبه الفقير سليمان ياجوي سنة 1212

XVI Mula Muhammed

Mula Muhamed, kako se sam potpisao na kraju ovoga rukopisa, bio je rodom iz Jajca. Prepisao je, kratku risalu o zabrani konzumiranja duhana. U djelu autor govori o četrdeset tri štetnosti konzumiranja duhana. U bilješci na kraju djela potpisao se kao Mula. Smatramo da se ovdje ne radi o tituli mule nego počasnoj tituli, što u našim krajevima nije bio rijedak slučaj.⁵⁰

- *Risala fi haqq ad-dubān* / رسالة في حقّ الدخان /. Rasprava o štetnosti konzumiranja duhana. Na turskom jeziku. Djelo je prepisano 22. ša'bana 1215/7. januara 1800. godine.⁵¹

XVII Ibrahim, sin Fejzullaha Imamovića iz džemata Dnoluka, kadiluk Jajce

Ibrahim b. Fejzullah Imamović rodom je iz Jajca. U mektebu Kamičak-mahale u Ključu 1278. godine prepisao je jedan primjerak Mushafa. Ovo je inače, njegov šesti primjerak prepisanog Mushafa, što govori u prilog činjenici da se, vjerovatno, profesionalno bavio ovim poslom a u spomenutom mektebu obavljao imamsku ili muallimsku dužnost.

- *Al-Mušhaf aš-šarif* / المصحف الشريف /. Mushaf. Na l. 327a zapisao je: „Ovo je 6. primerak Mushafa koji je, uz Allahovu pomoć, prepisan rukom slabog ubogog Ibrahima, sina Fejzulahovog, Imamovića iz džemata Dnoluka u Jajcu u mektebu Kamičak-mahale u Ključu u nedjelju u vrijema-ikindije namaza 7. muharema 1278.“, odnosno 15. jula 1861. godine.⁵²

50 Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-3548, a kataloški je obrađen u II sv. Kataloga (v. Kasim Dobrača, *Katalog* GHB II, 1614). Na osnovu bilješke na kraju rukopisa Dobrača je ostavio mogućnost da se ovdje može raditi i o autoru, odnosno autografu ovoga djela. Međutim kasnije smo pronašli identičan primjerak ovoga djela u drugom rukopisu koji je, sudeći po rukopisu, prepisan 1157/1744. godine (GHB, R-4746, l. 32-55, Haso Popara, *Katalog* GHB IX, 5788/4.)

51 تمّ تصنيفه بعون الله تعالى ... بو كتاب تصنيفي اولدي شعبان ايك يكرمي بشتجي كونه تمام اولدي سنة 1215 ... صاحب (R-3548, l. 11a) ومالك ملا محمد قضاي يايجه

Rukopis je kataloški obrađen u II sv. Kataloga (v. Dobrača, *Katalog* GHB II, 1614.)

52 قد وقع التحرير اشبو التنجي كلام بعون الله الملك العلام عن يد الضعيف الحقير ابراهيم بن فيض الله امامويك عن قضاء يايجه ومن الجماعت ادنولوقة در قضاء كلوج قضا سنده قميچي محله سنده في المكتب تاريخ سنه ثمان وسبعين ومائتين بعد الالف...

Zaključak

Neki historičari su pad Jajca pod osmansku vlast okarakterisali kao „pad sa svog vrhunca u zaborav“.⁵³ Da ta konstatacija mora doživjeti korekciju svjedoči i sadržajna prepisivačka djelatnost vezana za grad Jajce od početka 17. stoljeća. Nosioi ove aktivnosti bili su, između ostalih, i učenici, muderrisi, imami ovoga grada koji su, prepisujući djela na arapskom, turskom i perzijskom jeziku u kolofonu navodili svoju pripadnost porijeklom ili službom gradu Jajcu. Bez obzira da li su te listove ispisivali u Jajačkoj tvrđavi, koja nije bila samo utvrda sa vojnom postajom nego grad-tvrđava sa džamijama, medresom, tekijom i sl., pisarnici suda u Ključu ili kao mulazimi kod rumelijskog kadiaskera u Istanbulu navodili su svoje porijeklo *Yayčawi*. U ovome radu pratimo prepisivanje rukopisa u Jajcu ili od strane Jajčana skoro dva i po stoljeća u vremenskom razdoblju od 1623. pa sve do 1861. godine kada je Ibrahim Imamović prepisao svoj šesti primjerak Mushafa.

Inače, prepisivačka aktivnost u ovome gradu, kao i u drugim mjestima, pratila je potrebe kulturno-prosvjetnih institucija i stupanj njihovog razvoja. Podaci ovdje navedeni su samo mali dio tih aktivnosti. Prepisivači često, iz skromnosti ili nekih drugih razloga, nisu navodili ni svoja imena kao ni podatke o mjestu i vremenu prepisa jednog rukopisa. Također, mnogo je rukopisa tokom vremena uništeno, zagubljeno ili su u ovome trenutku još uvijek nedostupni javnosti. Pa i pored svega ovoga, broj rukopisa koji imaju napomenu da su prepisani u jajačkoj tvrđavi ili nekom obližnjem džematu nije mali. Tako je, u periodu od 1623. do 1861. godine, prema nama dostupnim izvorima, prepisano dvadeset pet djela, i to osamnaest na arapskom i sedam na turskom jeziku. Tematska zastupljenost prepisanih djela izgleda ovako: 8 djela iz fikha, 5 leksikografije, 4 tefsira, 2 akaida i književnosti te po jedno djelo iz etike, historije i kozmografije. Od toga deset djela je prepisano u Jajačkoj tvrđavi.

Ključne riječi: Jajce, islamski rukopisi, prepisivači.

في ماه المحرم يذبحون كونه في يوم الاحدى وقت العصر تكمين اولور

Rukopis se čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci pod brojem R-22, a kataloški je obrađen u I sv. Kataloga (v. Kasim Dobrača, *Katalog GHB I*, 49; Ždralović, *Prepisivači II*, op. cit. 2247).

53 Truhelka, Ćiro, *Kraljevski grad Jajce*, Sarajevo, 1904., str. 38.

Summary

Transcriber of manuscripts from town of Jajce

Some historians characterized the fall of the town of Jajce under Ottoman rule as “all from its peak to oblivion”. That this statement has to be corrected is evident from the rich transcribers’ activities related to the town of Jajce from the beginning of 17th century. Transcribers were among others, pupils, mulas, imams of this town by transcribing works in Arabic, Turkish, and Persian languages stated their relations to Jajce by their origin or their services in Jajce. Regardless of their profession, transcribers always stated their attachment to the town of Jajce and indicated it by Yayčawi.

In this work we trace the transcribers’ activities in Jajce or by residents over the course of two and a half centuries (1623-1861) when Ibrahim Imamović transcribed his sixth copy of the Mushaf. The transcribers’ activity in this town as well as in other places was in line with the needs of cultural and educational institutions and the level of their developments. Details mentioned here are just a small part of those activities. Transcribers often didn’t mention their names as well as information about place and time of the transcription of the manuscripts due to their humility and other reasons. Also, many of the manuscripts were destroyed, lost or until now still unknown to the public. In spite of this, the number of manuscripts that were transcribed in the Jajce castle or nearby jamat is not small. So in the period from 1623 to the 1861, according to available sources to us, there were transcribed twenty five works, out of which is eighteen in Arabic and seven in Turkish language. Transcribed manuscripts by subject is: eight works from fikh, five lexicography, four tefsir, two aqaid and literature and one in ethic, history and cosmography. Out of these mentioned works ten is transcribed in castle of Jajce.

٢١٧

لا يخرج اوصى بنت مال الكعبة جاز ملكين مكة قال محمد اوصى بنت مال البيت
 المقدس جاز علي بيت المقدس ويصرف اليه سلاحه وكذا بنت اوصى بنت مال الشهد
 فهو باطل في العيال وفي الاستحسان اجوز في ملكين التفوير ثم ازيد في انواع
 في الرجوع ثم كنت الوصايا ووجه محمد اوصى بنت مال ليس في السجود ولو اوصى
 لسلاح المسجد لا يترتب في الحاشية من الوصايا ووجه نوادر ابن سينا عن محمد اوصى
 اوصى بنت الفلانة بجميع نصيبه من هذه الدار وسهل الثمن فاذا نصيبه الدار
 فكله النصف كل من كان بنته اذ جرح النصف من ثمنه قال شمس وبيع في بنته
 فخالف للوصية فانه قال لغيره بعته من ثمنه جميع نصيبه من ثمنه الدار
 وسهل الثمن هكذا رجحا وكان نصيبه النصف فالبيع يقع على الثلث
 تاثيرا في الفصل الثاني من الوصايا
 المقرفات المعينة للاحكام ما قبل الميت ثم لمريض
 صل يعتبر فيها اجازة الورثة قبل الموت لا رواية
 فيما يوصيه مريض ورثته ورثتي الوتر قسمة
 فالقمة لا يبي بغير اجماع الفضل بينه عنق المريض
 من احكام المرضى وفي الزهراء ابراء الوصي بالدين
 انه وجب بعقده مع عنده وما وصيه لا ينج
 عند التناهي وان اوجب له بعقدا
 يبيع عند الكفاية ثم لا يفلح
 في مقرفات الاب والوصي
 ثم الوصايا
 وبعدها
 الالف
 ثم الوصايا
 الالف

كسم العدا في كل
 من ثمنه السلم
 الكفاية
 اوله واوله
 ولا يشترط

Wāq'āt al-muṣṭafīn / واقعات المفتين / Priručnik o raznim fikhskim pitanjima autora 'Abdulqādira b. Yūsufa Ibn Naqība / Naqīb-zāde/umro 1107/1695. godine. Prepisao Hadži Jusuf, Jajčanin, sin Ša'banov, Ješil-zade, u medresi Učşerefli, u Istanbulu, 8. zu-l-kadeta 1125/26. novembra 1713. godine.